

آشنایی با مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی

دست‌آورد هم‌رضوانی
مریم رضوانی



سرشناسه	: رضوانی، ابراهیم، ۱۳۴۲ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: آشنایی با مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی/ ابراهیم رضوانی، مریم رضوانی.
مشخصات نشر	: تهران: نسل روشن، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۳ ص: مصور، جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۱۳-۸۳-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: بندرها و مناطق آزاد -- قوانین و مقررات -- ایران
شناسه افروده	: رضوانی، مریم، ۱۳۷۱ -
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۷۸۱۹۵



ناشر: انتشارات نسل روشن
عنوان: آشنایی با مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی
مولفان: دکتر ابراهیم رضوانی - مریم رضوانی
ویراستار: فائزه واعظزاده
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۱۳-۸۳-۱

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهید وحید نظری، پلاک ۶۱، واحد B44
تلفن: ۰۲۱۶۶۹۵۲۸۸۴ - ۰۲۱۶۶۹۵۳۱۲۶ وبسایت: Vahidnazarhan.com

تمام مسئولیت‌ها و حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به نویسنده است.
هیچ شخص حقیقی یا حقوقی حق چاپ و برداشت تمام یا قسمتی از اثر را
به صورت چاپ، فتوکپی و ... ندارد.

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار.....
۱۴	مقدمه.....
۱۹	فصل اول: مفهوم، تاریخچه، انواع و نسل‌های مناطق آزاد تجاری.....
۱۹	مبحث نخست: مفهوم منطقه آزاد تجاری.....
۱۹	گفتار نخست: مفهوم لغوی و اصطلاحی منطقه آزاد تجاری.....
۲۳	گفتار دوم: مقایسه منطقه آزاد تجاری با مفاهیم مشابه.....
۲۴	مبحث دوم: تاریخچه منطقه آزاد تجاری.....
۲۴	گفتار نخست: تاریخچه منطقه آزاد در جهان.....
۳۲	گفتار دوم: تاریخچه مناطق آزاد نهاد های مشابه در ایران.....
۳۲	بند نخست: تاریخچه مناطق آزاد تجاری صنعتی.....
۳۴	بند دوم: تاریخچه مناطق ویژه اقتصادی ایران.....
۳۵	گفتار سوم: تاریخچه مناطق آزاد در کشور امارات.....
۴۲	مبحث سوم- انواع مناطق آزاد تجاری.....
۴۲	گفتار نخست: تقسیم‌بندی مناطق آزاد از نظر مقصد نهایی کالاهای ترخیصی.....
۴۳	گفتار دوم: تقسیم‌بندی بر اساس نوع فعالیت.....
۴۳	گفتار سوم: تقسیم‌بندی بر اساس مدل گروبل.....
۴۴	گفتار چهارم: تقسیم‌بندی بر اساس مدل دیاموند.....
۴۵	گفتار پنجم: تقسیم‌بندی پیشنهادی.....
۴۷	مبحث چهارم: نسل‌های مناطق آزاد.....
۴۷	گفتار نخست: مناطق آزاد تجارت محور.....
۴۹	گفتار دوم: مناطق آزاد تولیدمحور.....
۴۹	گفتار سوم: مناطق آزاد خدمات محور.....

۵۰	گفتار چهارم: مناطق آزاد دانش محور
۵۰	گفتار پنجم: مناطق آزاد جامع
۵۱	گفتار ششم: مناطق آزاد بین مرزی
۵۳	فصل دوم: ویژگی‌ها و فوائد مناطق آزاد اقتصادی
۵۳	مبحث نخست: ویژگی‌های مناطق آزاد اقتصادی
۵۳	گفتار نخست: موقعیت جغرافیایی
۵۳	گفتار دوم: حاکمیت قوانین تسهیل‌کننده
۵۴	گفتار سوم: وجود زیرساخت‌های لازم برای فعالیت اقتصادی
۵۴	گفتار چهارم: ساختار مدیریتی مستقل
۵۴	مبحث دوم: فوائد مناطق آزاد اقتصادی
۵۵	گفتار نخست: فوائد مناطق آزاد اقتصادی برای کشور میزبان
۵۵	بند نخست: تولید درآمدهای ارزی و افزایش اشتغالزایی
۵۵	بند دوم: اشتغال‌زایی
۵۶	بند سوم: کسب و بهبود مهارت‌های شغلی و مدیریتی
۵۶	بند چهارم: انتقال تکنولوژی
۵۶	گفتار دوم: فوائد مناطق آزاد تجاری برای شرکت‌های سرمایه‌گذار
۵۶	بند نخست: دسترسی به نیروی کار ارزان
۵۷	بند دوم: مشوق‌های مالیاتی
۵۷	بند سوم: منافع و مزایای مالی
۵۸	بند چهارم: افزایش تسهیلات و انعطاف‌پذیری
۶۳	فصل سوم: نحوه اداره مناطق آزاد تجاری
۶۳	مبحث نخست: مدل‌های اداره مناطق آزاد
۶۵	مبحث دوم: نقش دولت‌ها در اداره مناطق آزاد اقتصادی
۷۱	فصل چهارم: اداره مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی در ایران و امارات
۷۱	مبحث نخست: ساختار موجود در مناطق آزاد تجاری

۷۲	گفتار اول: ماهیت ساختاری مناطق آزاد تجاری ایران
۷۵	گفتار دوم: ساختار تشکیلاتی مناطق آزاد ایران
۷۷	گفتار سوم: امکان واگذاری اداره مناطق آزاد تجاری ایران به بخش خصوصی
۷۸	بند نخست: قالبهای واگذاری
۸۴	بند دوم: موانع واگذاری در مناطق آزاد تجاری ایران
۸۶	بند سوم: مدل ویژه واگذاری مناطق آزاد ایران به بخش خصوصی
۹۲	مبحث دوم: اداره مناطق ویژه اقتصادی
۹۲	گفتار نخست: ساختار فعال اداره مناطق
۹۶	گفتار دوم: تسریف، مداخله بخش غیردولتی
۹۸	مبحث سوم: اداره مناطق آزاد تجاری در امارات (جبلعلی)
۱۰۱	ضمائم
۱۰۱	از قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۶۸/۱۱/۱۱
۱۰۲	قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ با اصلاحات بعدی تا ۱۳۸۸
۱۰۸	از اساسنامه سازمانهای مناطق آزاد تجاری - صنعتی مصوب ۱۳۷۳/۳/۳۱ هیأت وزیران
۱۰۹	از قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۳/۹/۲۰
۱۱۱	قانون تفسیر شمول حکم موضوع ماده واحده قانون تعیین مرجع تصویب و اصلاح و تغییر اساسنامه شرکتها و موسسات تابعه وزارتخانهها به سازمانهای مناطق آزاد تجاری - صنعتی - مصوب ۱۳۷۷/۸/۲۸
۱۱۲	قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۶/۰۳/۱۱
۱۱۷	آیین نامه اجرایی قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی - مصوب ۱۳۸۵/۰۳/۰۱ وزیر عضو شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی با اصلاحات بعدی
۱۲۱	از قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ - مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام
۱۲۶	از قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰) - مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵
۱۲۸	تصویب نامه تشکیل شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی - مصوب ۱۳۹۲/۰۶/۰۳ هیأت وزیران با اصلاحات بعدی

آیین‌نامه چگونگی ایجاد مناطق آزاد تجاری - صنعتی مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۲۰ وزیران عضو شورای هماهنگی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی	۱۲۹
آیین‌نامه چگونگی ایجاد مناطق ویژه اقتصادی مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۲۰ وزیران عضو شورای هماهنگی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی	۱۳۱
از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۲۹ مقام معظم رهبری.....	۱۳۴
از برنامه اجرایی اقتصاد مقاومتی مبانی و مستندات، اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌های عملیاتی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی مصوب ۱۳۹۳/۴/۱۶ شورای اقتصاد.....	۱۳۵
از قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور- مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰	۱۳۶
از قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶). (۱۳۸۰)	۱۳۸
منابع	۱۳۹

فهرست جداول

جدول ۱: اصطلاحات رایج برای مناطق آزاد	۲۲
جدول ۲: ارقام تجارت خارجی نسبت به متوسط عربی در ۵ سال	۳۸
جدول ۳: روند پیدایش نسل‌های مختلف مناطق آزاد	۵۱
جدول ۴: مقایسه امتیازات مناطق آزاد تجاری و منطقه آزاد با سرزمین اصلی	۶۰
جدول ۵: اداره‌کنندگان مناطق ویژه اقتصادی کشور	۹۳

پیشگفتار

علیرغم این که هر سه مقطع تحصیلات عالی خود را در رشته حقوق و حقوق خصوصی گذرانده بودم و تصور می‌کردم دانشکده‌های حقوق دانشگاه‌ها واحدهای درسی این رشته تحصیلی را به گونه‌ای تنظیم و تقسیم کرده‌اند که از جامعیت کافی برخوردار است و از قوانین جاری، هیچ قانونی از نظر دانش‌آموختگان این رشته پنهان نمی‌ماند، اما از زمانی که وارد عرصه فعالیت عملی در مناطق آزاد تجاری شدم دریافتم که تاکنون چیرستی و چرایی مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی در این رشته تحصیلی مغفول مانده است و این در حالی است که قانون‌گذار در قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی مصوب ۱۳۷۲ در بیان اهمیت و فلسفه وجودی این مناطق، چشم‌انداز و افق بلندی را ترسیم و این مناطق را به عنوان پیشواز تسریع در انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی، رشد و توسعه اقتصادی، سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه‌ای، تولید و صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی و ارائه خدمات عمومی کشور معرفی نموده است.

همچنین با مطالعه وضعیت برخی مناطق آزاد در دیگر کشورها، دریافتم که اغلب کشورهای در حال توسعه، جهش اقتصادی خود را در این مناطق آغاز کرده و به نتایج رضایت‌بخشی دست یافته‌اند. به عنوان مثال، کشور امارات متحده عربی از جمله کشورهایی است که از بستر مناطق آزاد خود، به گونه‌ای مثال- زدنی برای توسعه اقتصادی کل کشور بهره‌دار شده است. در این مقایسه اجمالی و گذرا با این سوال مهم و چالش ذهنی مواجه شدم که چرا مناطق آزاد ایران در ربع قرن گذشته هنوز نتوانسته‌اند آنگونه که مراد و منظور قانون‌گذار بوده است، موجبات توسعه چشمگیر اقتصادی کشور را فراهم نمایند.

لذا ضمن بیان این نکته که مطالعه قوانین، مقررات و مباحث نظری مربوط به مناطق آزاد، شرط لازم آشنائی اجمالی با فلسفه وجودی و مأموریت‌های این مناطق است، اما با حضور فعال و کسب تجربه عملی در پیگیری اهداف و مأموریت‌های مناطق به عنوان مکمل و تسلیح در کارکردهای واقعی این مناطق، به این نتیجه رسیدم که تدوین یک کتاب مختصر با پرهیز از ورود به جزئیات می‌تواند دریچه‌ای برای آشنائی اجمالی علاقه‌مندان به مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ترغیب آنان به سرمایه‌گذاری و فعالیت اقتصادی در این مناطق باشد.

در این‌جا لازم می‌دانم از سرکار خانم عالمه خسروی که پیشنهاد تدوین این کتاب را دادند، سپاسگزاری نمایم و از همه عزیزانی که اوقات شریف خود را صرف مطالعه این کتاب می‌کنند، رجاء واثق دارم اینجانب را از راهنمایی و نظر خود بهره‌مند فرمایند.

Email: Rezvan25@yahoo.com

ابراهیم رضوانی

زمستان ۱۳۹۷